

Серга Д. О.,
здобувач вищої освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Бондар О. С.,
доцент кафедри
цивільно-правових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ДОВІРЧОЇ ВЛАСНОСТІ ЯК СПОСОБУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОНАННЯ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

Керуючись визначенням, яке закріплено в ч. 2 ст. 597-1 ЦК України, право довірчої власності як спосіб забезпечення виконання зобов'язань (довірча власність) є різновидом права власності на майно, за яким кредитор, який отримав майно у довірчу власність (довірчий власник), не має права самостійно відчужувати таке майно, крім як для звернення стягнення на нього, а також викупу його для суспільних потреб у порядку, встановленому законом. Водночас відповідно до ч. 1 ст. 597-1, ч. 2, 3 ст. 597-3 ЦК юридична конструкція довірчої власності підлягає застосуванню для забезпечення зобов'язання боржника за кредитним договором та договором позики на підставі договору про встановлення довірчої власності, сторонами якого є довірчий засновник, тобто боржник за основним зобов'язанням та інша особа, яка передає своє майно у довірчу власність з метою забезпечення виконання зобов'язань боржника, та довірчий власник, кредитор за основним зобов'язанням [1].

Виходячи із зазначених положень можна дійти висновку, що законодавець певною мірою обмежив сутність та функціональне призначення довірчої власності, виділивши за мету лише забезпечення виконання зобов'язання.

Аналізуючи ст. 597-1 та ст. 597-3 ЦК України, варто виділити такі фундаментальні сутнісні характеристики забезпечувальної довірчої власності як: 1) виникає на підставі письмового договору про встановлення довірчої власності із дотриманням вимог, встановлених законом; 2) з моменту встановлення довірчої власності припиняється право власності особи, яка передала своє майно у довірчу власність, що власне відображає ідею цього правового інституту як виду речового права; 3) об'єктом довірчої власності може бути майно, яке підлягає відчуженню і на яке може бути звернено стягнення; 4) виступає способом забезпечення не будь-якого зобов'язання боржника, а лише за кредитним договором або договором позики; 5) кредитор за основним зобов'язанням обмежений у реалізації права розпорядження переданим у довірчу власність майном, зокрема він не має права самостійно

відчужувати таке майно, крім як для звернення стягнення на нього, а також викупу його для суспільних потреб у порядку, встановленому законом, в чому власне і полягає забезпечувальний характер права довірчої власності на майно; б) якщо інше не зазначено у договорі режим довірчої власності не поширюється на плоди, продукцію та доходи, одержані від використання об'єкта довірчої власності [1].

Беручи до уваги особливості довірчої власності як одного з видів забезпечення виконання зобов'язання, варто виокремити проблематику і перевагу застосування цього правового інституту.

На відміну, від застави та іпотеки, порядок звернення стягнення на об'єкт довірчої власності є значно спрощеним, адже як передбачено ст. 597-8 ЦК, у разі порушення зобов'язання боржником, за загальним правилом, якщо інше не передбачено договором про встановлення довірчої власності, звернення стягнення на об'єкт довірчої власності відбувається шляхом його продажу довірчим власником будь-якій особі-покупцеві. Звісно, сторони не обмежені у праві на власний розсуд визначити інші способи звернення стягнення на об'єкт довірчої власності, що також є позитивним у застосуванні цього інституту.

Серед переваг у застосуванні саме довірчої власності як альтернативи заставі (іпотеці) варто назвати набуття титулу довірчого власника на майно, адже зі встановленням довірчої власності боржник або інша особа, яка передає майно у довірчу власність, втрачає право власності і відповідно позбавлена можливості розпоряджатися таким майном, укладати угоди тощо, що також може слугувати запобіжником для вчинення незаконних дій з метою ухилення від виконання основного зобов'язання.

Щодо недоліків, то існує така проблема як недосконалість правової регламентації процедури звернення стягнення на об'єкт довірчої власності, зокрема дуже стислі строки, які безпосередньо ставлять боржника, користувача, довірчого засновника у невідгідне становище і не дають змоги належним чином реалізувати свої права, приймати рішення та вчиняти необхідні дії [2, с. 113; 3, с. 22-23].

Крім того, ще одним недоліком механізму гарантування виконання зобов'язання довірчою власністю є відсутність передбачених законом положень, які б допомогли запобігти вчинення порушень щодо прав боржника (або іншої особи, яка передала майно на праві довірчої власності для забезпечення зобов'язань боржника), у разі ухилення кредитором від передачі довірчому засновнику права власності на об'єкт довірчої власності у зв'язку із повним виконанням боржником зобов'язання або припиненням зобов'язання з інших підстав.

Так, відповідно до положень ст. 597-11 ЦК протягом п'яти робочих днів з дня припинення (у тому числі у зв'язку з його повним виконанням) основного зобов'язання довірчий власник зобов'язаний передати право власності на об'єкт довірчої власності довірчому засновнику, якщо інше не визначено договором про встановлення довірчої власності. Якщо незважаючи на повне виконання боржником свого зобов'язання, довірчий

власник ухиляється від укладення та нотаріального посвідчення акту приймання-передачі, боржник або інша особа, яка має право на отримання права власності на об'єкт довірчої власності, має право звернутися до суду з позовом про визнання свого права власності на об'єкт довірчої власності або до нотаріуса за вчиненням виконавчого напису про витребування об'єкта довірчої власності у довірчого власника.

Отже, довірча власність є новим та досить дієвим за своїм змістом способом забезпечення зобов'язання. Досить важливі недоліки у його застосуванні зводять нанівець усю користь та призначені цілі. Задля широкого визнання та застосування на практиці довірчої власності з метою забезпечення зобов'язань боржника, учасники цивільних відносин мають бути впевнені в чіткості правового регулювання та передбачуваності правових наслідків застосування цього інституту. Проте наразі підхід до унормування моделі довірчої власності як способу забезпечення зобов'язання потребує удосконалення, варто закріпити додаткові гарантії прав та інтересів боржника або іншої особи, яка передала майно на праві довірчої власності з метою забезпечення зобов'язання боржника, адже право власності такої особи припиняється із встановленням довірчої власності, чим обумовлюється більш не вигідне становище та додаткові ризики.

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.
2. Канзафарова І., Федорко М. Право довірчої власності як спосіб забезпечення виконання зобов'язань у цивільному праві України. *Правова держава*. 2020. № 37. С. 107-116.
3. Ходирева А. Звернення стягнення на майно, передане в довірчу власність: окремі питання. *Підприємництво, господарство і право*. 2021. № 2 (21). С. 21-25. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2021/2/5.pdf>.